яких відбувається знайомство учнів з різними сферами трудової діяльності, виховання професійно важливих якостей, вивчення особистості школярів тощо.

Ключові слова: *професійна орієнтація, професійна консультація, вибір професії, загальноосвітня школа, професія.*

Автор статьи анализирует состояние профориентационной работы в школе, ее влияние на учеников и акцентирует внимание на том, что ученики в школе получают недостаточно информации относительно профессий, в частности новых, а также требований, какие они ставят к выпускникам. Недостаток информации о профессиях или вообще ее отсутствие усложняют проблему выбора, ведь школьники не всегда выбирают то учебное заведение, которое отвечало бы их интересам.

В статье отражено задание профориентацийной работы, а также начерчена ее схема, которая состоит из четырех этапов: подготовительный, основной, уточняющий, завершающий.

Поэтому одним из главных заданий профориентационной работы школы есть формирование в учеников готовности к профессиональному самоопределению, которое обеспечивается разнообразными формами и методами. Ведь школа как один из важнейших социальных институтов должна оказывать ученикам информационную помощь, знакомя их с миром профессий и требованиями к личности, необходимыми для той или другой профессии.

Очень важно, чтобы в профессиональном самоопределении ученику помогли практические психологи, учителя, классные руководители. Особенные возможности для проведения профориентационной работы предоставляют уроки трудового обучения, на которых происходит знакомство учеников с разными сферами трудовой деятельности, воспитания профессионально важных качеств, изучения личности школьника.

Ключевые слова: *профессиональная ориентация, профессиональная консультация, выбор профессии, общеобразовательная школа, профессия.*

The author of article analyzes a condition the career-oriented works at school, its influence on pupils and focuses attention that pupils at school receive not enough information concerning the profession in particular new, and also requirements what they put to graduates. The lack of the information on professions or in general its absence complicate a choice problem, after all schoolboys not always can choose educational institution which would be equitable their of interests.

The article described the task of vocational guidance work, as well as her planned scheme, which consists of four stages: preparatory, basic, clarifying, completes.

So, one of the main tasks of the career-oriented of school works is formation at pupils of readiness for professional self-determination which is provided with various forms and methods. After all the school as one of the major social institutes should render to pupils the information help, acquainting them with the world of trades and requirements to the person, necessary for this or that professions.

It is very important, that in professional self-determination of the pupil has was helped by practical psychologists, of teachers, of class teachers. Special possibilities for carrying out the career-oriented works give lessons of labour training on which there is an acquaintance of pupils with various spheres of labour activity, education of professionally important qualities, studying of the person of schoolboys and so on.

Key words: *vocational counselling, professional consultation, a trade choice, school, profession.*

Якщо ви вдало оберете професію
і докладете до неї душу,
то щастя саме знайде вас.

Чарльз Дарвін

Постановка проблеми. В умовах побудови незалежної України гостро постає питання про підвищення ролі кожної людини, адже максимальну користь суспільству дає той, хто досконало володіє професією. Вибір професії для учнів старших класів загальноосвітньої школи є досить складною проблемою. Незначний життєвий досвід старшокласників, слабкі знання про свої психолого-фізіологічні параметри та особистісні якості і в той же час необхідність прийняття важливих рішень щодо свого майбутнього створюють значні труднощі для професійного самовизначення особистості. На жаль, ні школа, ні батьки не можуть сьогодні в достатній мірі допомогти школяреві у вирішенні цієї життєвої ситуації, яка має як соціально-економічний, так і особистісний характер. Як свідчить практика, учні випускних класів кілька разів міняють свої професійні наміри, стикаючись з об'єктивними труднощами. При цьому багато втрачають і держава, і особистість [*Вивчення індивідуальних особливостей…, 1991: с. 3*].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ролі професійної орієнтації в сучасній школі присвячено цілий ряд публікацій та наукових статей. Зокрема вийшли у світ навчальні та методичні посібники, у яких автори розглядають теоретичні основи професійної орієнтації та узагальнюють досвід профорієнтаційної роботи, ознайомлюють з метою, задачами та методами профорієнтації: М. Янцур [*Янцур, 2012*], Н. Гончарова [*Гончарова, 2010*], О. Коропецька [Коропецька, 2005], Ю. Барабаш, Р. Позінкевич [*Барабаш, 2003*], М. Вачевський [*Вачевський, 2002*], Є. Клімов та ряд інших дослідників та вчених. Проте необхідно звернути особливу увагу на проблему професійного самовизначення особистості та надання інформації щодо подальшого усвідомленого вибору професії випускниками, адже більшість учнів мало обізнані з професіями та шляхами їх отримання.

Мета написання статті – проаналізувати роль та стан професійної орієнтації в сучасній загальноосвітній школі, визначити її завдання та складові.

Виклад основного матеріалу. Як же визначити для себе таку професію, яка була б потрібна суспільству, давала задоволення і радість? Щоб зробити правильний вибір, треба якомога більше знати про види трудової діяльності, виявити власні інтереси, нахили й здібності до однієї з них, з'ясувати можливості оволодіння професією. І, звичайно, треба мати правильне уявлення про сучасне виробництво та роль людини в ньому [*Основи виробництва…, 1989*]. У вирішенні цієї проблеми важливе місце відводиться професійній орієнтації. Це передбачено Законами України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про зайнятість населення», схваленою Кабінетом Міністрів «Концепцією державної системи професійної орієнтації населення», «Положенням про професійну орієнтацію молоді, яка навчається» та іншими державними документами [*Янцур, 2012*: с. 3]. Школа як один із найважливіших соціальних інститутів повинна надавати учням інформаційну допомогу, знайомлячи їх зі світом професій і вимогами до особистості, необхідними для тієї чи іншої професії [*Професійне самовизначення старшокласників, 2006: с. 10*].

Проте, як показує практичний досвід, профорієнтаційна робота в школах у повному обсязі не проводиться. Якщо за час навчання в підлітка сформуються певні нахили та відносно стійкі інтереси, якщо він зуміє практично чи теоретично визначитися з майбутньою професією й визначить шляхи професійного становлення, то проведена профорієнтаційна робота вчителя буде плідною [*Шевченко, 2010: с. 29*]. Адже несвоєчасне, дуже рано прийняте рішення, яке не підкріплене раціональними міркуваннями, може стати джерелом розчарувань і складностей адаптації у професійній сфері. Тому дуже важливо, щоб у професійному самовизначенні учню допомогли практичні психологи, учителі, класні керівники. У наш час ситуація вибору професії різко ускладнилася. По-перше, розширився діапазон вибору. Так, фахівці налічують сьогодні у світі більш як 400 тис. професій та спеціальностей. Ця кількість швидко змінюється. Вважається, що впродовж 1 року зникає приблизно 500 професій і стільки ж з'являється нових. Економісти підрахували, що «середній час існування професії» 8-10 років. Дійсно, багато професій відходять у минуле (наприклад, ті, що вимагають тяжкої фізичної праці).По-друге, зазнають змін характер і зміст праці у межах як нових, так і старих професій [*Каспрік, 2006: с. 5*]. Одним із головних завдань профорієнтаційної роботи школи є формування в

учнів готовності до професійного самовизначення, яке забезпечується різноманітними формами і методами. Завданнями профорієнтації є [*Методичні рекомендації з організації, 2011: с. 4*]:

– ознайомлення учнів із професіями та правилами їх вибору;

–виховання в молоді спрямованості на самопізнання і власну активність як основу професійного самовизначення;

–формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами, необхідними для набуття конкретної професії, складати на цій основі реальний план оволодіння професією;

–забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості.

Профорієнтаційна робота у школі відбувається за такою схемою:

Підготовчий етап – здійснюється від народження та протягом навчання дитини в школі. На цьому етапі завдання професійної орієнтації – спостереження, виявлення, обґрунтування та створення відповідних умов для розвитку індивідуальності кожного окремого школяра. Вони реалізуються шляхом уключення дитини в різноманітні форми навчально-трудової діяльності (громадська, спортивна тощо).

Основний етап. Завдання профорієнтаційної роботи на цьому етапі полягає у підготовці старшокласників до самостійного та свідомого вибору майбутньої професії. Реалізуються означені завдання за рахунок сукупності форм та методів активізації професійного самовизначення (профконсультаційна допомога, розвиток необхідних у майбутньому професійно важливих якостей у процесі профільного навчання тощо). **Уточнюючий етап.** Форми та методи профорієнтаційної роботи спрямовані на допомогу випускникам шкіл та студентам професійних навчальних закладів у конкретизації фахової підготовки. **Завершальний етап.** Специфіка форм та методів визначається завданнями допомоги випускникам у працевлаштуванні та формуванні індивідуального стилю професійної діяльності на конкретному робочому місці. Закінчується цей процес побудовою перспективи зростання [*Професійне самовизначення старшокласників, 2006: с. 28*].

Профорієнтаційна робота включає в себе такі компоненти: професійна консультація, професійна інформація, професійна діагностика, професійний відбір і професійна адаптація.

Профорієнтаційна консультація має за мету установлення відповідності між індивідуальними та особистісними особливостями

і специфічними вимогами тієї чи іншої професії. У практиці профорієнтаційної роботи найбільш вагомим є питання визначення подальшого вибору шляху вже учнями 9 класу. Як зауважує автор статті «Профорієнтаційна карта» С. Ертман [*Ертман, 2009: с. 2*], тут доцільно виділити чотири аспекти вивчення особистості школяра:

1. Вивчення спрямованості (чого хоче людина), тобто того боку особистості, який відображає її прагнення, показує, що для неї привабливе. Конкретно це проявляється в інтересах, нахилах, переконаннях, ідеалах.
2. Вивчення здібностей і обдарувань молодої людини (що вона може), тобто індивідуально-психологічних особливостей, які є суб'єктивними умовами успішного виконання певного роду діяльності – технічної, музичної, педагогічної тощо. Вони виявляються у швидкості та міцності оволодіння способами і прийомами діяльності.
3. Вивчення характеру або стрижневих якостей особистості (що вона має), тобто характерологічних реакцій у ставленні до людей, до себе, до справи.
4. Вивчення професійних планів школяра.

Складовою частиною професійної консультації є профорієнтаційне діагностування, яке відіграє важливу роль у встановленні рівня підготовки учнів до усвідомленого вибору професії за допомогою комплексних методів: бесід, спостережень, розв'язування вправ, анкетувань. Вивчення особистості школяра дозволяє прослідкувати його розвиток із класу в клас з тим, щоб установити динаміку формування якостей, необхідних для подальшої трудової діяльності.

На основі діагностики складається профорієнтаційна карта, яку доцільно починати вести вже з 5 класу і продовжувати в подальшому. Результати діагностики дають можливість побачити, порівняти і виявити схильність учня до певних професій, у яких можна себе реалізувати повною мірою [*Ертман*, *2009: с. 2*].

Не викликає сумніву також і той факт, що, чим більше випускник матиме інформації про професії та шляхи їх отримання, потреби суспільства в спеціалістах даної кваліфікації, тим вибір буде адекватнішим. Саме професійна інформація покликана ознайомити старшокласників із сучасними видами виробництва, станом ринку праці, вимогами, що висуваються професіями до людини, можливостями кар'єрного розвитку в процесі трудової діяльності. Адже у випускника є головна проблема: вибір професії, а відповідно і навчального закладу, де б можна отримати дану професію.

Відповідно одну з головних ролей повинна відіграти школа, яка б по можливості максимально підготувала учнів до подальшого вибору професії, залучаючи при цьому до співпраці батьків, представників різних професій та служб зайнятості. У статті М. Ховрича «Профорієнтаційна діяльність учителя трудового навчання» (Трудова підготовка в закладах освіти. – №6. – 2011) наведені дослідження, які були проведені на базі загальноосвітніх шкіл м. Чернігова, виявили, що більшість учнів вибирає професію, не маючи достатньої інформації про неї. Крім того, значна частина учнів за основне джерело інформації має батьків та друзів, третина – засоби масової інформації і тільки біля п'яти відсотків звертаються по допомогу до вчителів. Отже, як зазначає автор згаданої вище статті, у сучасній школі через ряд причин практично відсутня профорієнтаційна робота з учнями або вона переведена в розряд другорядних, при цьому вказуючи на одну із причин такої ситуації, що в школі нема конкретної людини, яка б організувала дану роботу і перевела її з розряду епізодичної в систему. Тут мова йде про те: учитель якої спеціальності міг би найбільш ефективно виконувати таку роботу [*Ховрич, 2011: с. 43*].

Якщо проаналізувати професійну діяльність різних учителів-предметників, то можна стверджувати, що особливі можливості для проведення профорієнтаційної роботи відкривають уроки трудового навчання, на яких відбувається знайомство учнів з різними сферами трудової діяльності, виховання професійно важливих якостей, вивчення особистості школярів тощо.

Як для прикладу, можна добавити декілька слів про сучасне західне суспільство, яке по своїй суті є профорієнтаційне, адже із самого народження орієнтує дитину на «життєвий успіх» та «успішну кар'єру».

Виявляється, терміна «професійна орієнтація» у буквальному розумінні слова на заході не існує, а є термін «розвиток кар'єри». Career Development є великою сферою діяльності, що включає добре підготовлених і організованих фахівців, що мають у своєму розпорядженні потужні інформаційні і методичні ресурси. Досить сказати, що курс Career Development, уключений в американську систему освіти, проводиться у віці від 5 до 14 років, спрямований на самопізнання, знайомство з професіями і можливостями освіти, планування кар'єри. Кожен коледж і університет має у своїй структурі цілий відділ або центр Career Development [*Соломин*].

Work («Школа – роботі»). Відповідно до цього документа головним національним багатством країни проголошується не

сировина, а висококваліфіковані, навчені і гнучкі кадри. Цей документ орієнтує фахівців системи освіти на:

–підготовку школярів і студентів до майбутньої роботи і кар'єри;

–навчання навичкам ефективної поведінки в умовах ринку праці;

–об'єднання академічних і професійно-технічних знань;

–формування у школярів особистих цілей і планів власної кар'єри;

–зв'язок між освітніми установами і підприємствами;

–забезпечення спадкоємності освіти і зайнятості;

–скорочення безробіття, особливо серед молоді;

–завчасний вибір майбутнього робітника.

У програму Career Development входять: перерахування необхідних знань для досягнення кар'єри по всіх академічних предметах, зустрічі з представниками різних професій, відвідування підприємств і робочих місць, отримання досвіду роботи, використання спеціальних центрів кар'єри, підтримка випускників після закінчення навчального закладу.

У якості базової в Career Development використовується популярна на Заході теорія і методика американського психолога Джона Голланда, грунтована на виділенні шести типів професійній спрямованості особи: реалістичного, інтелектуального, артистичного, соціального, підприємницького і конвенційного. Провідним напрямом психологічного профконсультування є конструктивізм [*Соломин]*. У Канаді профорієнтаційна робота починається в останніх класах початкової школи з проведення бесід, що ознайомлюють школярів із «зовнішнім світом». Учні випускних класів середньої школи заповнюють опитувальники для визначення переваги у виборі майбутньої професії. Проводяться групові або індивідуальні консультації, тестування з метою визначення схильностей і здібностей. У результаті профорієнтаційної роботи складаються персональні досьє, на основі яких випускникам шкіл даються профрекомендації. Досьє з профорієнтації в основному включає відомості про сім’ю, успішність, результати медичного обстеження, особливості характеру, оцінки здібностей та інтересів за результатами тестування. Учителі-предметники і класні керівники активно беруть участь у роботі (в основному на початкових етапах проведення заходів щодо профорієнтації), допомагають

профконсультантам складати досьє на випускників [*Щёкин, 2003: с. 67*].

Висновки. Стан професійної орієнтації в загальноосвітніх школах України бажає бути кращим, оскільки їм надається провідна роль стосовно підготовки школярів до вибору професії, від якої залежить подальше життя особистості та її кар'єрний ріст. Повна обізнаність випускників про професії та вимоги, які вони ставлять до них, набагато полегшить вибір майбутньої професії та шляхи її отримання. Адже одна із запорук щасливого життя – улюблена робота, яка приносить задоволення і радість.

ЛІТЕРАТУРА

Барабаш, 2003 − Барабаш Ю. Г. Психолого-педагогічні основи вибору професії : навч. посіб. / Ю. Г. Барабаш, Р. О. Позінкевич. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – 201 с.

Вачевський, 2002 − Вачевський М. В. Підготовка молоді до вибору професії в сучасних умовах / М. В. Вачевський // Молодь і ринок. – 2002. – № 1. – С. 72-75.

Вивчення індивідуальних особливостей…, 1991 − Вивчення індивідуальних особливостей школярів з метою профконсультації : методичні рекомендації / упорядники : М. П. Тименко, Н. Ю. Матяш, В. В. Магуський. – К.,1991. – 56 с.

Гончарова, 2010 − Гончарова Н. О. Основи професійної орієнтації : навчальний посібник / Гончарова Н. О. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 168 с.

Ертман, 2009 − Ертман С. С. Профорієнтаційна карта / С. С. Ертман // Трудове навчання в школі. – 2009. – № 10 (10). – С. 2-5.

Каспрік, 2006 − Каспрік Н. М. Профорієнтаційна робота в закладах профтехосвіти : методичний посібник / Каспрік Н. М. – Хмельницький : Видавець Цюпан А. А., 2006. – 60 с.

Коропецька, 2005 - Коропецька О. М. Профорієнтація та профпідбір : навч. посіб. / О. М. Коропецька – Івано-Франківськ, 2005. – 236 с.

Методичні рекомендації з організації, 2011 − Методичні рекомендації з організації профорієнтаційної роботи в школі / укладачі : Васькова Л. В., Житник Б. О., методисти науково-методичного педагогічного центру Департаменту освіти Харківської міської ради. – Харків, 2011.

Основи виробництва…, 1989 − Основи виробництва. Вибір професії : проб. навч. посібник для учнів 8-9 кл. серед. шк. / С. У. Калюга, Є. О. Климов, І. Д. Чечель, С. М. Чистякова ; за ред. П. Р. Атутова, В. О. Полякова. – К. : Рад. школа, 1989. – 95 с.

Професійне самовизначення старшокласників, 2006 Професійне самовизначення старшокласників : метод. посіб. / упоряд. Л. Шелестова. – К. : Вид. дім «Шкіл. світ» : Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.

Соломин − Соломин И. Профориентация. Россия. XX век / Соломин И.[Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://psy.1september.ru

Ховрич, 2011 − Ховрич М. Профорієнтаційна діяльність учителя трудового навчання / М. Ховрич // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2011. – № 6. – С. 42-45.

Шевченко, 2010 − Шевченко І. К. Професійна діяльність людини та її вибір. Класифікація професій / І. К. Шевченко // Трудове навчання в школі. – 2010. – №4 (16). – С. 29-33.

Щёкин, 2003 − Щёкин Г. В. Теория и практика управления персоналом : учеб.-метод. пособ. – 2-е изд. / Щёкин Г. В. – К. : МАУП, 2003. – 208 с.

Янцур, 2012 − Янцур М. С. Професійна орієнтація і методика профорієнтаційної роботи. Курс лекцій : навчальний посібник / Янцур М. С. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 464 с.

REFERENCES

Barabash, 2003 − Barabash Yu. H. Psykholoho-pedahohichni osnovy vyboru profesiyi : navch. posib. / Yu. H. Barabash, R. O. Pozinkevych. – Luts'k : RVV «Vezha» Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrayinky, 2003. – 201 s.

Vachevs'kyy, 2002 − Vachevs'kyy M. V. Pidhotovka molodi do vyboru profesiyi v suchasnykh umovakh / M. V. Vachevs'kyy // Molod' i rynok. – 2002. – № 1. – S. 72-75.

Vyvchennya indyvidual'nykh osoblyvostey…, 1991 − Vyvchennya indyvidual'nykh osoblyvostey shkolyariv z metoyu profkonsul'tatsiyi : metodychni rekomendatsiyi / uporyadnyky : M. P. Tymenko, N. Yu. Matyash, V. V. Mahus'kyy. – K.,1991. – 56 s.

Honcharova, 2010 − Honcharova N. O. Osnovy profesiynoyi oriyentatsiyi : navchal'nyy posibnyk / Honcharova N. O. – K. : Vydavnychyy Dim «Slovo», 2010. – 168 s.

Ertman, 2009 − Ertman S. S. Proforiyentatsiyna karta / S. S. Ertman // Trudove navchannya v shkoli. – 2009. – № 10 (10). – S. 2-5.

Kasprik, 2006 − Kasprik N. M. Proforiyentatsiyna robota v zakladakh proftekhosvity : metodychnyy posibnyk / Kasprik N.M. – Khmel'nyts'kyy : Vydavets' Tsyupan A A., 2006. – 60 s.

Koropets'ka, 2005 − Koropets'ka O. M. Proforiyentatsiya ta profpidbir : navch. posib. / Koropets'ka O. M. – Ivano-Frankivs'k, 2005. – 236 s.

Metodychni rekomendatsiyi z orhanizatsiyi, 2011 − Metodychni rekomendatsiyi z orhanizatsiyi proforiyentatsiynoyi roboty v shkoli / ukladachi : Vas'kova L. V., Zhytnyk B. O., metodysty naukovo-metodychnoho pedahohichnoho tsentru Departamentu osvity Kharkivs'koyi mis'koyi rady. – Kharkiv, 2011

Osnovy vyrobnytstva…, 1989 − Osnovy vyrobnytstva. Vybir profesiyi : prob. navch. posibnyk dlya uchniv 8-9 kl. sered. shk. / S. U. Kalyuha, Ye. O. Klymov, I. D. Chechel', S. M. Chystyakova ; za red. P. R. Atutova, V. O. Polyakova. – K. : Rad. shkola, 1989. – 95 s.

Profesiyne samovyznachennya starshoklasnykiv, 2006 − Profesiyne samovyznachennya starshoklasnykiv : metod. posib. / uporyad. L. Shelestova. – K. : Vyd. dim «Shkil. svit» : Vyd. L. Halitsyna, 2006. – 128 s.

Solomyn − Solomyn Y. Proforyentatsyya. Rossyya. KhKh vek / Solomyn Y. [Эlektronnыy resurs]. – Rezhym dostupa : http://psy.1september.ru

Khovrych, 2011 − Khovrych M. Proforiyentatsiyna diyal'nist' uchytelya trudovoho navchannya / M. Khovrych // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 2011. – № 6. – S. 42-45.

Shevchenko, 2010− Shevchenko I. K. Profesiyna diyal'nist' lyudyny ta yiyi vybir. Klasyfikatsiya profesiy / I.K. Shevchenko // Trudove navchannya v shkoli. – 2010. – №4 (16). – S. 29-33.

Shchëkyn, 2003 − Shchëkyn H. V. Teoryya y praktyka upravlenyya personalom : ucheb.-metod. posob. – 2-e yzd. / Shchëkyn H.V. – K. : MAUP, 2003. – 208 s. : yl.

Yantsur, 2012 − Yantsur M. S. Profesiyna oriyentatsiya i metodyka proforiyentatsiynoyi roboty. Kurs lektsiy : navchal'nyy posibnyk / Yantsur M. S. – K. : Vydavnychyy Dim «Slovo», 2012. – 464 s.

Надійшла до друку 11.08.2014.

УДК 392.3:316.356.2:111.12

Юлія Савельєва

ДО ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ СУТНОСТІ СІМ'Ї ЧЕРЕЗ ПОСТПАТРІАРХАТНІ ТЕОРІЇ: ДОСВІД ПОСТМОДЕРНУ

В статті ставиться під питання можливість дослідження сутності сім'ї через аналіз творів класиків західної філософії, що відображають патріархатну структуру як всього суспільства, так і сім'ї зокрема. Постпатріархатний погляд на сім'ю, як такий, що дотримується аналітичної тези Томаса Нагель «не існує погляду нізвідки», визнає розбіжності між патріархатним та постпатріархатним світоглядами різних філософських шкіл. Не претендуючи на винайдення універсальної сутності та абсолютної об'єктивності в аналізі сім'ї, чим страждала попередня філософська традиція, постмодернізм приймає сучасне розмаїття форм сім'ї не як її кризу, а як зміну змісту сімейних відносин.

Взята за основу аналізу світоглядна доктрина деконструкції дозволяє переконатись, що реальність для кожної людини різна, оскільки опосередкована різним досвідом, а також мовою. Постпатріархатна критика упевнено викрила «тоталізуючі наративи», чоловічий нормативний погляд на світ.

В статті приділено увагу тому факту, що визначення, які окреслюють сімейні відносини, з одного боку є відображенням існуючого порядку речей у суспільстві, з іншого – виступають нормотворчими. Тож, під впливом «провладного дискурсу» патріархатно структуроване суспільство, яке звично оперує категоріями норми та патології, полярності чоловічого і жіночого, приватного та громадського, не готове поки що приймати появу нових форм сімей та сімейних стосунків. Піддається критиці логоцентричний підхід традиції, натомість запропоновано постмодерністський пізнавальний дискурс, який вирізняється критикою ідеї природності підкорення приватної сфери життя публічній, виведенням сім'ї з периферії філософського інтересу, визнанням феноменологічного підходу щодо вивчення сім'ї, а також плюральності щодо її сутності.

Сучасні дослідження феномену сім'ї все частіше свідчать про його активне начало, вплив сім'ї на розвиток всього суспільства та вторинність позиції держави щодо визначення того, якою має бути сім'я. Реальність сім'ї на сьогодні суттєво випередила ідеалістичні уявлення про неї. Перехідний період